

8. Сухоруков А.І., Ладюк О.Д. **Фінансова безпека держави** [текст]: Навчальний посібник / А.І. Сухоруков, О.Д. Ладюк – К. : Центр учбової літератури, 2007 – 192 с.

9. **Річний звіт НКЦПФР за 2013 рік. Рух ринку цінних паперів України до світових стандартів задля економічного зростання держави** // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://smida.gov.ua/docs/nssmc_2013.pdf.

Рецензент: д.е.н., професор Павлов В.І.

УДК 338.439

О. А. КАРДАШ

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ АПК УКРАЇНИ

Розкрито сутність державного регулювання АПК. Визначено основні напрями державного регулювання АПК. Виявлено основні проблеми державного регулювання АПК України.

Essence of government control of agroindustrial complex is exposed. Basic directions of government control of agroindustrial complex are certain. The basic problems of government control of agroindustrial complex of Ukraine are educed.

Ключові слова: державне регулювання, агропромисловий комплекс, державна підтримка АПК, державні інтервенції, державні закупівлі.

Проблема подолання економічної кризи в Україні лежить в площині ефективного регулювання вітчизняним агропромисловим комплексом, досягнення якого дасть можливість не лише підвищити рівень життя населення, але й дасть можливість країні зайняти місце повноцінного гравця на світових ринках.

На сьогодні державного регулювання АПК має відбуватися з урахуванням вимог ринкової економіки, базуючись на

©Кардаш О.А. – старший викладач Національного університету водного господарства та природокористування

основах продовольчої безпеки України та враховуючи необхідності розвитку бізнесу та підприємницької діяльності в аграрній сфері.

Проблемами державного регулювання АПК займалися відомі українські та закордонні учені-економісти: А. Абалкін, В. Бабич, С. Брю, В. Гейць, Б. Данилишин, А. Маршал, С. Мочерний, К. Макконел, І. Лукінов, О. Нижник, А. Пасхавер, П. Саблук. Однак питання формування економічного механізму державного регулювання АПК, здатного забезпечити ефективне його функціонування залишається відкритим.

Метою статті є дослідження фінансового забезпечення державного регулювання АПК, визначення пріоритетних напрямів його вдосконалення та формування пропозицій щодо подолання негативних тенденцій сучасності в умовах забезпечення сталого розвитку країни.

Аграрно-промисловий комплекс (АПК) країни — це сукупність галузей, пов'язаних із виробництвом сільськогосподарської продукції, її переробкою, реалізацією та обслуговуванням самого сільського господарства [1,45].

Особливості сучасного стану АПК України зумовлені:

- накопиченням та загостренням суперечностей економічного і політичного характеру;
- масовою збитковістю сільськогосподарських підприємств;
- повільними темпи реформування аграрного сектору економіки;
- збереженням тенденції до звуженого відтворення.

Основою АПК є галузі сільського господарства: рослинництво, тваринництво, лісове та водне господарство. Їх розвиток характеризується певними соціально-економічними та природно-матичними особливостями, які і зумовляють особливості становлення ринкових відносин в АПК та його державного регулювання.

Суб'єктами державного регулювання АПК на макрорівні є:

- Міністерство економіки України через департамент розвитку АПК, який об'єднує відділи економіки розвитку сільського господарства, економіки виробництва продовольчих товарів, відділ аграрної реформи;
- Міністерство аграрної політики;

- Державний комітет із земельних ресурсів;
- Державний комітет з рибного господарства і рибної промисловості;
- Державний комітет по водному господарству-Державний комітет лісового господарства.

З метою регулювання аграрного сектору економіки держави як ключового фактора забезпечення продовольчої безпеки та одного з важливих напрямів нарощування експортного потенціалу держави в Україні впроваджено ряд програм по його підтримці, більшість з яких стосуються розвитку галузей рослинництва та тваринництва, фінансової підтримки сільськогосподарських товаровиробників, удосконалення земельних відносин, розвитку сільських територій та інші.

Основними нормативно-правовими документами у сфері державного регулювання продовольчої безпеки є закони України: «Про державну підтримку сільського господарства України», «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 р.», «Про зерно та ринок зерна в Україні», «Про державне регулювання виробництва і реалізації цукру», «Про молоко та молочні продукти», «Про державне регулювання імпорту сільськогосподарської продукції», «Про безпечність та якість харчових продуктів», «Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів», постанови Кабінету Міністрів, накази міністерств, державні цільові програми, нормативні акти державних комітетів та органів місцевого самоврядування.

Дослідження динаміки запланованих та фактичних видатків на державну підтримку АПК протягом 2008-2012 рр., (рис. 1) дає можливість стверджувати про її непослідовність та недофінансованість.

Найбільші видатки державного бюджету на підтримку АПК були передбачені у 2008 р., і складали 7929,2 млн. грн., в той час як фактично вони були профінансовані лише на 55,8% (4423,8 млн. грн.). Однак, у 2009 р. в умовах обмеженості бюджетних коштів внаслідок впливу світової економічної кризи, відбулося кардинальне скорочення видатків до 1874 млн. грн., тобто на 76,4% у порівнянні з 2008 р, при цьому недофінансування становило 29%.

Рис. 1. Динаміка запланованих та фактичних видатків на державну підтримку АПК

Найменше бюджетної підтримки було виділено у 2010 р. – 746,2 млн. грн., що становило лише 9,41% від видатків 2008 р., або 29,17% від видатків 2012р. Незважаючи на поступове збільшення у 2011-2012 рр. видатків на підтримку АПК, їх недофінансування становило 50%. Суттєві недоліки фінансової підтримки АПК вбачаємо як у відсутності середньо- та довгострокових прогнозів розвитку галузі, на основі яких були б сформовані пріоритетні напрями бюджетної підтримки, так і у низькому рівні фінансування передбачених видатків.

Одним із важливих методів державного регулювання АПК виступає реалізація цільових програм, які завдяки концентрації фінансових, наукових, людських ресурсів можуть сприяти подоланню негативних соціально-економічних процесів як в аграрному секторі, так і в економіці України.

На сьогодні Міністерством аграрної політики та продовольства впроваджується чотири цільові державні програми: Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року, Державна цільова економічна програма підтримки розвитку сільськогосподарських

обслуговуючих кооперативів на період до 2015 року, Державна цільова програма створення оптових ринків сільськогосподарської продукції, Загальнодержавна цільова економічна програма проведення моніторингу залишків ветеринарних препаратів та забруднюючих речовин у живих тваринах, продуктах тваринного походження і кормах, а також у харчових продуктах, підконтрольних ветеринарній службі, на 2010-2015 роки. Незважаючи на те, що більшість цільових програм закінчується у 2015 р. можемо констатувати лише часткове вирішення поставлених у них проблемних питань. Неefективність реалізації даних цільових програм пов'язуємо, в більшості випадків, з: неузгодженістю розроблених заходів з джерелами, обсягами та термінами бюджетного фінансування; відсутністю чіткого визначення об'єктів, державних замовників, відповідальних виконавців та контролю за досягненням очікуваних результатів цільових програм; декларативністю їхнього змісту.

Найуразливішими учасниками аграрного ринку, які потребують державної підтримки виступають фермерські господарства. Оскільки, з одного боку, несуть на собі ризики як представники аграрної галузі, а з іншого – як представники малого бізнесу. Обсяги державної фінансової підтримки вітчизняних фермерських господарств та результати їх діяльності представлено у табл. 1.

Дані табл. 1 свідчать про низьку ефективність державної підтримки, оскільки незважаючи на збільшення бюджетних асигнувань у 2012 р. в порівнянні з 2008 р. на 34,98%, кількість фермерських господарств за цей період скоротилася з 42446 до 40676, при чому відзначалася нестабільна рентабельність їхньої діяльності. Основна частка державної підтримки фермерських господарств здійснювалася за рахунок податку на додану вартість, більшість якого була направлено на підтримку виробництва продукції рослинництва (від 67,91% у 2008 р. до 94,76% у 2012 р.). За рахунок бюджетних дотацій найбільша підтримка фермерських господарств була здійснена у 2008 р.: для галузі рослинництва складала - 265,4 тис. грн., за іншими напрямками державної підтримки - 125,9 тис. грн., для галузі тваринництва - 78,2 тис. грн., в наступних роках була значно скорочена (до 86%) і в 2012 р. складала лише:

Таблиця 1

Державна підтримка фермерських господарств [2,152]

№ з/п	Напрямок підтримки	Роки				
		2008	2009	2010	2011	2012
	Отримано коштів державної підтримки (тис. грн.), у тому числі:	692,3	658,5	448,2	626,3	934,5
1	за рахунок бюджетних дотацій:	469,5	111,3	93,4	67,3	66,1
1.1	для підтримки виробництва продукції рослинництва	265,4	46,4	50,5	22,1	29,4
1.2	для розвитку тваринництва	78,2	17,9	7,8	14,4	13,1
1.3	для здійснення заходів з відтворення водних живих ресурсів	0,0	0,0	0,1	0,0	0,6
1.4	за іншими видами (напрямами) державної підтримки	125,9	47,0	35,0	30,8	23,0
2	за рахунок податку на додану вартість:	222,8	547,2	354,8	559,0	868,4
2.1	для підтримки виробництва продукції рослинництва	151,3	517,3	302,5	531,9	822,9
2.2	для розвитку тваринництва	71,5	29,9	52,3	27,1	45,5
	Кількість фермерських господарств, од.	42446	41906	41524	40965	40676
	Рівень рентабельності фермерських господарств, %	23,7	23,6	32,2	32,6	27,9

для галузі рослинництва - 29,4 тис. грн., за іншими напрямками державної підтримки - 23,0 тис. грн., для галузі тваринництва - 13,1 тис. грн. Встановлено, що протягом 2008-2012 рр. рівень державної підтримки фермерських господарств був недостатній для забезпечення їх реальних потреб та, в більшості років, мав тенденцію до скорочення. Вважаємо, що запорукою ефективності державної підтримки вітчизняних фермерських господарств є не лише збільшення розмірів бюджетного фінансування, а й забезпечення чіткого і прозорого механізму їх використання.

Напрями державного регулювання розвитку АПК, які потребують удосконалення полягають у: регулюванні

земельних відносин; розробці заходів щодо стабілізації продовольчого постачання; здійсненні підтримки пріоритетних галузей і сфер АПК через пряме бюджетне фінансування, кредитування, цільове субсидювання.

Особлива увага державного регулювання має бути приділена регулюванню цін на продовольство та забезпеченню митного регулювання щодо продукції АПК.

Бібліографія

1. Власов В. **Тенденції та проблеми глобальних процесів у світовій продовольчій сфері** / В. Власов // Економіка України. – 2006. – № 3 (532). – С. 75–80.
2. Закон України «**Про державну підтримку сільського господарства**». – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1877-15>
3. Саблук П. Т. **Світове і регіональне виробництво аграрної продукції** : монографія / П. Т. Саблук, Г. А. Калієв, В. І. Власов. – К. : ННЦ ІАЕ, 2008. – 210 с.

Рецензент: д.е.н., професор Стельмашук І.В.

УДК 331.105.6

О. О. ЛЯХОВИЧ

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА

У статті наведено особливості застосування механізмів державно-приватного партнерства на засадах організаційної моделі. Проаналізовано сучасний стан розвитку форм партнерства держави та бізнесу в Україні. У висновках наведено основні напрями розвитку державно-приватного партнерства в Україні.

The given article is devoted to research of the public-private partnerships organizational model. The analysis of current state of

---

©Ляхович О. О. - асистент Національного університету водного господарства та природокористування